

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»
Факультет соціальних наук та соціальних технологій
Кафедра соціології

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – бакалавр

на тему:

«Працевлаштування за процедурою тимчасового захисту у Німеччині: досвід матерів з дітьми шкільного віку»

Виконала: студентка 4-го року навчання,
Спеціальності 054 «Соціологія»

Освітньої програми
«Соціологія» Гайдук Ярослава
Ігорівна

Наукова керівниця: Рябчук Анастасія Миколаївна,
доцент кафедри соціології

Рецензентка: Марценюк Тамара Олегівна

Кваліфікаційна робота захи-
щена з оцінкою « _____ »
Секретар ЕК _____
« _____ » _____ 2024 р.

Київ-2024.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ БІЖЕНЦІВ ЗА ПРОЦЕДУРОЮ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ	5
1.1 Методи підрахунку кількості біженців на території ЄС.....	5
1.2. Основні положення директиви ЄС про тимчасовий захист	8
РОЗДІЛ 2.ОСОБЛИВОСТІ У ПРАЦЕВЛАШТУВАННІ ТА ДОГЛЯДІ ЗА ДІТЬМИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ	13
2.1. Методологія дослідження працевлаштування жінок матерів	13
2.2 Працевлаштування жінок матерів за процедурою тимчасового захисту в Німеччині.....	15
2.3. Поєднання роботи та догляду за дитиною.....	21
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36
ДОДАТОК А	39
ДОДАТОК Б	41

ВСТУП

З початком повномасштабного вторгнення російської федерації на територію нашої держави, велика кількість людей була вимушена покинути свої домівки та шукати притулку не тільки в містах України, але й за кордоном. Піклуючись про своє майбутнє та майбутнє своїх дітей, велика кількість жінок були вимушені поїхати за кордон та шукати притулку там. Імігруючи до різних країн Європи наші громадяни отримують статус тимчасового захисту, який надає людям можливість легально перебувати в країнах Європейського Союзу більш тривалий проміжок часу, навчатися, офіційно працевлаштовуватись та користуватися медичними послугами.

Але наявність документів що свідчать про те, що особа має повне право працювати в країнах ЄС не гарантує того, що жінки можуть з легкістю знайти роботу та почати будувати своє життя в новому середовищі. Починаючи свій шлях у працевлаштуванні, у жінок часто виникають труднощі з тим, аби їх діти мали можливість відвідувати заклади освіти. Саме тому, *актуальність цього дослідження* полягає у тому, аби дізнатися з якими саме труднощами стикаються українські жінки під час спроб працевлаштуватися за кордоном.

Об'єктом цього дослідження є жінки-матері з дітьми шкільного віку, які приїхали на територію Німеччини після 24 лютого 2022 року. Предметом цього дослідження є досвід матерів у працевлаштуванні за процедурою тимчасового захисту в Німеччині. Як країну для дослідження було обрано Німеччину через те, що зараз це є країна лідером по кількості наших громадян. З'ясувати труднощі з якими стикаються жінки з дітьми шкільного віку під час працевлаштування у Німеччині і є *основним дослідницьким питанням*.

Метою цього дослідження було з'ясувати досвід працевлаштування жінок з дітьми шкільного віку, за процедурою тимчасового захисту на території Німеччини. Для досягнення мети дослідження, необхідно виділити наступні завдання:

- концептуалізувати поняття тимчасового захисту в Європейському Союзі;
- виявити труднощі при працевлаштуванні українських жінок матерів в Німеччині;
- виокремити доступність інфраструктури з догляду за дітьми шкільного віку в контексті пошуку роботи.

Емпіричною базою для цієї роботи є результати 10 інтерв'ю проведених восени 2024 року, з жінками, що мають хоча б одну дитину шкільного віку та перебувають на території Німеччини під тимчасовим захистом.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ БІЖЕНЦІВ ЗА ПРОЦЕДУРОЮ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ

1.1 Методи підрахунку кількості біженців на території ЄС

24 лютого 2022 року на території нашої країни було розпочато повномасштабне вторгнення зі сторони російської федерації. З метою врятувати своє життя та життя своїх близьких, велика кількість людей були вимушені покинути свої домівки та шукати прихисток у більш безпечних регіонах України або за кордоном. Згідно зі статистикою, станом на 2023 рік 3,7 мільйона осіб вважаються внутрішньо переміщеними особами, де 39% з них змінювали своє місце перебування більше одного разу. А кількість тих, хто виїхав за кордон в проміжку з 2022 року по 2024 рік становить 6,5 мільйонів осіб, а 6 мільйонів осіб з яких знаходяться саме на території Європи. (Crisis Movements)

З цих 6,5 мільйона осіб, що виїхали за кордон 90% становлять жінки, в той час як чоловік ця кількість є значно менша, оскільки всі чоловіки віком 18-60 років повинні залишатися в Україні через воєнний стан. Щодо гендерного розподілу внутрішньо переміщених осіб, то тут 60% - жінки, а 40% чоловіки. (Rapid Gender Analysis of Ukraine. UN Women – Headquarters)

-За даними дослідження, що було проведено у березні 2022 року найбільший відсоток тих, хто виїжджає за кордон становлять жінки - 83,% в той час як чоловіки становлять лише 17 %. Щодо вікового розподілу, то тут найбільш чисельною кількістю є особи від 30 до 39 років - 37%; від 40 до 49 років - 26%; 19% становлять респонденти у віці від 16 до 29 років; 8% опитаних були у віці від 50 до 59 років, а 11% - старше 60 років. (Українські біженці: настрої та оцінки, березень 2022) Кількість дітей, що виїхали за кордон становить понад 1,1 мільйон осіб, а 2,5 мільйона дітей вважаються внутрішньо переміщеними особами. (Two million refugee children flee war in Ukraine in search of safety across borders)

Загалом 63% українських біженців виїжджають за кордон зі своїми дітьми, 21% з близькими родичами, такі як брат чи сестра або з батьками, 17% з чоловіком або дружиною, 4% з онуками, 14% з іншими членами сім'ї, а лише 7% з друзями або приятелями та 13% самотійно.

Жителі Сходу та Півдня країни складають більше половини тих, хто виїжджає за кордон через початок військових дій - 51,5%. Серед східних регіонів найбільше представлений Харків - 19%, далі йдуть жителі центрального регіону - 45%, зокрема 31% жителів Києва та Київської області та західний регіон - 4%. (Українські біженці: настрої та оцінки, березень 2022)

За даними 2022 року, країною-лідером по кількості біженців є Польща, на її території налічувалось приблизно 3,3 мільйона людей. (Number of refugees fleeing Ukraine war exceeds 6 million -UN agency, 2022.) Другою країною за кількістю українських біженців у 2022 році була Німеччина, приблизно 1 мільйон осіб. Також, такі країни як Румунія, Угорщина, Молдова та Словаччина мали наступну кількість наших громадян: до Румунії - 587 тисячі осіб, до Угорщини - 698 тисячі осіб, до Молдови - 483 тисячі осіб, та до Словаччини - 301 тисяча осіб. (UNHCR. Operational Data Portal. Ukraine Refugee Situation, 2022)

Основними факторами, що впливали на вибір країни-прихистку є:

- відносно недалека відстань до українського кордону;
- наявність родинних зв'язків або близької людини, що могли б надати або допомогти знайти житло;
- подібність мов (у таких країнах як Польща чи Словаччина).

Але зараз кількість біженців за кордоном значно зменшилась, та відповідно й зменшилась кількість біженців у країнах ЄС. Адміністрація Держприкордонслужби повідомляє, що за одинадцять місяців 2023 року в Україні було 32,6 млн перетинів державного кордону. Це на 1,6 мільйона більше перетинів кордону, ніж у 2022 році за той самий період. У 2023 році з України виїхало 14,1 млн осіб, а повернулося 14 млн. Розбіжність між кількістю людей, які виїхали та повернулися в Україну, становить 142 тисячі. Це безпосередньо пов'язано з кількістю

українців, які перетинають державний кордон. Така статистика зумовлена тим, що велика кількість людей не може розірвати зв'язок з рідним домом. Багато матерів возять дітей до України, для того щоб їх батько мав змогу хоча б провести час зі своєю дитиною. Також, деякі люди мають невирішені питання пов'язані з документами, майном тощо. Тобто вони приїжджають на деякий проміжок часу і потім знов повертаються в тимчасове житло за кордоном. (99% українців, які виїхали у 2023, повернулись до України).

Але деякі з тих осіб, що виїхали, повертаються додому назавжди. Серед основних причин, чому саме українці повертаються додому були зазначені наступні:

- возз'єднання з сім'єю;
- туга за домом;
- розпочати або продовжити навчання;
- працювати. (Crossing Back Surveys with Ukrainian Nationals)

Станом на 2023 рік кількість біженців з тимчасовим захистом в ЄС зменшилась до 4,2 мільйона осіб. Також, варто зазначити, що станом на 2023 рік, Польща вже не є країною лідером по кількості українських біженців. В Польщі кількість біженців зменшилась з 3,3 мільйона осіб до 900 000 тисяч, а у Німеччині перебуває приблизно 1.2 мільйона українців. (European Council Council of the European Union. Refugees from Ukraine in the EU)

Причини міграції українських біженців із Польщі до Німеччини виявили на основі проведеного в Польщі дослідження. На основі досвіду своїх близьких друзів і родичів, які вже проживають у Німеччині, 43% респондентів заявили, що вони прийняли рішення переїхати з Польщі до Німеччини. Крім того, 42% респондентів назвали відносно хороші соціальні пільги, а 27% назвали кращий зарібок основним фактором, через який було прийнято рішення переїхати до Німеччини.

Для українських біженців переїзд до Німеччини дає набагато кращі перспективи для особистого, професійного та освітнього зростання. Проте ці

перспективи є лише для категорії людей, що володіють німецькою мовою, хоча б на розмовному рівні (починаючи з B1). Уроки німецької мови є безкоштовними для українців, що отримали тимчасовий захист на час війни в Німеччині та необхідні для процесу інтеграції в німецьке суспільство, оскільки вони полегшують спілкування та розуміння звичаїв іншої країни. Крім того, звіт показує, що 84% біженців у Польщі успішно асимілювалися; однак у Німеччині цей відсоток вищий (99%). Це демонструє важливість створення та реалізації політики та планів, спрямованих на інтеграцію біженців у Німеччині та Польщі.

За даними польського дослідження, що було проведено у 2023 році, близько 31% українських біженців, які прибули до Німеччини з Польщі, за даними опитування, змогли працевлаштуватися, хоча 46% з них заявили, що хочуть почати роботу відразу. Ця статистика свідчить про те, що українці хочуть забезпечувати себе самостійно, а не лише покладатися на соціальну допомогу від німецького уряду.

Також, важливо відміти й те, що трохи більше ніж 35% опитаних респондентів заявили, що хотіли б залишитися в Німеччині на доволі великий проміжок часу, а 9% з опитаних планують залишитись назавжди. Можливість знайти кращу роботу та отримувати вищу зарплату є деякими з факторів, які можуть переконати людей переїжджати саме до Німеччини.

В той же час лише 13% українських біженців, які прибули до Німеччини з Польщі, думали про повернення назад до Польщі. Тим не менш, 49% осіб, які емігрували з Польщі до Німеччини, досі не визначилися щодо свого можливого повернення. Респонденти зазначали, що факторами які можуть посприяти їх поверненню назад до Польщі є можливість працевлаштуватися на більш кращу роботу з вищою заробітною платнею. (FROM POLAND TO GERMANY NEW TRENDS IN UKRAINIAN REFUGEE MIGRATION)

1.2. Основні положення директиви ЄС про тимчасовий захист

Варто відзначити, що громадяни України що перебувають у Європі мають не статус біженця, а статус тимчасового захисту. Станом на 4 березня 2022 року Рада Європейського Союзу постановила, що особи які були вимушені покинути територію України через повномасштабне вторгнення 24.02.2022 мають право отримати тимчасовий захист. (UNHCR G. Information on Ukraine) Різниця між статусом біженця та тимчасовим захистом полягає у наступному:

- Особа має право отримати тимчасовий захист в будь-якій країні Європейського Союзу, але статус біженця особа може отримати тільки в тій країні, де вона вперше перетнула кордон;
- Особа, яка прагне отримати статус біженця, повинна здати паспорт. При видачі тимчасового захисту паспорт не анулюється.
- Після надання тимчасового захисту українці можуть вільно відвідувати будь-яку країну ЄС протягом дев'яноста днів та також, без перешкод їздити в Україну. В той час, як особа, що подала заяву на отримання статусу біженця, не має права перетинати кордон країни перебування протягом шести місяців.

Варто також детально розглянути й те, яку саме допомогу країни Європейського Союзу надають українцям, що шукають притулку. У Німеччині тимчасовий захист для українців має назву §24. Цей параграф гарантує нашим громадянам наступні аспекти:

- дозвіл на легальне перебування та проживання на території Німеччини;
- дозвіл на офіційне працевлаштування;
- можливість відвідувати безкоштовні мовні курси, та також, можливість навчатися у школах чи університетах;
- право на соціальні виплати;
- доступ до медицини. (Параграф 24 для біженців: право на отримання посвідки на проживання для шукачів притулку в Німеччині)

Згідно з даними дослідження, в якому було опитано 48 тисяч громадян України, що звернулися за тимчасовим захистом в Німеччині, 59% українських біженців звернулися за дозволом на проживання протягом першого місяця свого прибуття. На другий місяць цей відсоток виріс до 94%, та вже після шести місяців перебування кількість осіб що подали документи на отримання дозволу на проживання становила понад 99%. 76% українських біженців отримали дозвіл на проживання відповідно до розділу 24 Закону про проживання (AufenthG) станом на серпень 2023 року.

Але навіть попри таку велику кількість осіб, що звернулися до уряду Німеччини за дозволом на проживання, 34 % мають наміри залишитися в Німеччині до кінця війни, 26 % мають намір залишитися в Німеччині назавжди, 11% - на кілька років і лише 2% планують залишитися в Німеччині не більше ніж на рік. Також, є й ті хто ще не вирішив остаточно як довго вони хотіли б залишатися на території Німеччини, і відсоток таких людей становить 27%. (Ukrainian Refugees in Germany: Evidence From a Large Representative Survey)

Для порівняння, що така країна Європейського Союзу як Польща спочатку надавала українцям безкоштовне житло, одноразова грошова допомога у розмірі 300 злотих на одну особу та також доступ до медичного страхування. (Сайт Республіки Польща. Сайт для Громадян України) Але оскільки грошова допомога була одноразова, то вже же на той час, велика кількість людей зазначала, що живуть за власні кошти або вже працюють на території Польщі, аби мати змогу забезпечити себе та свою родину. (Працевлаштування за процедурою тимчасового захисту у Польщі: досвід матерів з дітьми дошкільного віку)

Якщо говорити про Німеччину, то тут варто відзначити те, що Німеччина є популярним вибором серед людей через значні соціальні переваги. Оскільки уряд Німеччини платить 563 євро на місяць на одну особу, а квартира та страховка оплачуються індивідуально. (Ukrainian refugees in Germany: Why few work for a living) Також, як зазначалось раніше, особи що перебувають у Німеччині під тимчасовим захистом мають право на безкоштовні мовні курси для успішної інтеграції в німецьке суспільство, чого уряд Польщі не міг надати нашим громадянам.

Саме тому, можна зробити припущення що соціальні виплати та можливості більш швидкої та якісної інтеграції у нове середовище і є тим самим рушійним фактором у такій зміні кількості біженців що переїжджають з Польщі до Німеччини.

За даними дослідження, що було проведено німецьким урядом у 2023 році, у 2022 році кількість українців, що відвідували мовні курси або вже завершили хоча б один курс складало 51 %, а станом на 2023 рік ця кількість зросла до 65%. Більшість біженців брали участь у курсах інтеграції "Integrationskurs"- 87 %, курси початкової орієнтації "Erstorientierungskurs" - 8 %, професійні мовні курси "Berufssprachkurs" - 3 % та інші мовні курси - 12%.

Але не дивлячись на цю позитивну статистику, багато українців відзначають, що хоча вони вже завершили один курс, спілкування німецькою мовою дається їм досить складно. Звісно, що на це впливає низка факторів таких як : вік, мотивація та знання інших мов.

Також, на початок 2023 року вже 18% наших громадян були працевлаштовані, з них: 39% вже працюють на повний робочий день, 37% працюють на неповний робочий день і тільки 18% - незначна зайнятість. Але варто зауважити й те, що 93% тих осіб, котрі ще не працюють вказали що точно або ймовірно підуть працювати, тут відсоток становить 69 та 24 відповідно.

Також, наші громадяни мають право на легальне проживання у Німеччині. Згідно з даними дослідження, що було проведено німецьким урядом у 2023 році, 74 % проживали у квартирах або у приватних будинках; близько 17% проживали у готелях і лише 9% проживали у спільній квартирі або будинку. Тут варто відмітити й те, що квартири у Німеччині здаються без меблів, і німецький уряд виплачував кошти на облаштування життя осіб. Саме тому, статистика що була наведена раніше трохи змінилась. Таким чином, кількість осіб, що проживали у квартирах або у приватних будинках зросла до 79%; кількість осіб що проживали у готелях зменшилась до 13% та кількість тих, хто проживав у спільному помешканні зараз становить 8%. (DIW Weekly Report)

Велика кількість людей, а саме жінок, була вимушена покинути свої домівки та їхати в різні країни аби знайти прихисток для себе та своїх близьких. Але навіть попри те, що війна в нашій країні продовжується ми можемо спостерігати, що велика кількість українців повертається додому. Але навіть попри це, кількість тих, хто хоче покинути територію України все ще зростає.

Отже, останнім часом велика кількість українців змінюють країну де вони перебували раніше, на іншу через більш привабливі умови для перебування та пристосування до нового середовища. Цю різницю можна побачити серед таких країн як Польща та Німеччина, де станом на 2022 рік Польща була країною лідером по кількості біженців та налічувала на своїй території 3,3 мільйона біженців. Та вже станом на 2023 рік ця кількість становила 900 тисяч.

Також, як зазначалось раніше, уряд Німеччини надає допомогу нашим громадянам. Це стосується й соціальних виплат, оплати за житло та також, можливість відвідувати мовні курси для кращої інтеграції у німецьке середовище. І згідно зі статистикою, що була наведена вище, можна побачити, що велика кількість українців та українок вже розпочали свій шлях в інтеграції у німецьке суспільство. Відсоток наших громадян, хто вже відвідував курси або розпочав їх відвідувати збільшилась з 51% до 65% і це лише за період з 2022 по 2023 рік. Також, вже 39% вже працюють на повний робочий день, 37% - неповний робочий день і тільки 18% - незначна зайнятість.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ У ПРАЦЕВЛАШТУВАННІ ТА ДОГЛЯДІ ЗА ДІТЬМИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1 Методологія дослідження працевлаштування жінок

Як вже було зазначено раніше, станом на 2023 рік, на території Німеччини перебуває близько 1,2 мільйона українців. Переважною кількістю українців що знаходяться під тимчасовим захистом, є працездатні жінки віком від 18 до 64 років, від загальної кількості їх частка становить 80%. Працевлаштування українських жінок з неповнолітніми дітьми в Німеччині та і в Європейському Союзі загалом не є цілковито дослідженою темою, тому використання якісних методів, таких як телефонні інтерв'ю, допоможе більш глибоко дослідити з якими труднощами вони стикаються, та також дізнатися думку та досвід респондентів щодо цього питання.

Для проведення цього дослідження були опитані жінки, які мають дітей дошкільного віку. При виборі респондентів враховувалися наступні фактори:

- перебування на території Німеччини після початку повномасштабного вторгнення;
- наявність принаймні однієї дитини шкільного або дошкільного віку.

Таблиця 2.1. Короткі відомості про респонденток

№ Інтерв'ю	Стать	З ким приїхали
1	Жіноча	2 дитини та дві бабусі
2	Жіноча	2 дитини та бабуся
3	Жіноча	3 дитини
4	Жіноча	2 дитини
5	Жіноча	1 дитина
6	Жіноча	2 дитини та чоловік
7	Жіноча	2 дитини

8	Жіноча	1 дитина та бабуся
9	Жіноча	3 дитини та чоловік
10	Жіноча	1 дитина

Для телефонних інтерв'ю використовувався Zoom, для зручності респондентів використовувався заздалегідь узгоджений час і день. Тривалість кожного інтерв'ю становила в середньому 20-25 хвилин. Настрій і рівень готовності респондента до відповіді безпосередньо впливали на тривалість самого інтерв'ю. Всього було проведено 10 інтерв'ю з жінками.

Гайд для інтерв'ю можна знайти в Додатку А. Крім десяти відкритих питань, респондентам було поставлено більше запитань, щоб отримати глибше розуміння їхніх точок зору та досвіду. Крім того, оскільки деякі з респондентів мали дітей, які навчаються в середній школі, питання були змінені відповідно до віку дитини. Загалом, є два блоки питань. Початкові запити були спрямовані на:

- З'ясувати чи працюють жінки на даний момент;
- Чи намагалися шукати роботу саме на території Німеччини.
- Якщо так, то з якими проблемами стикнулися жінки;
- Якщо ні, то з яких саме причин вони не шукали роботу та чи планують вони працевлаштуватися найближчим часом.

Ці запитання мали на меті дізнатися особистий досвід кожної з респонденток, саме тому ці запитання були поставлені саме під час інтерв'ю. Також, під час розмови респондентки говорили про те, що відвідували інтеграцій курси німецької мови, тому тут також важливо було відзначити їх особисті враження.

Запитання другого блоку стосувалися саме дітей респонденток та мали на меті з'ясувати:

- Чи відвідує дитина заклад освіти та з якими проблемами зіштовхнулися жінки під час спроб влаштувати дитину у школу або дитячий садок ;
- Чи вдається поєднувати догляд за дитиною та роботу.

Для подальшого аналізу отриманої інформації було виділено такі аналітичні категорії:

- Чи працюють жінки на даний час та чи вони працевлаштовуються на території Німеччини;
- Труднощі з якими стикають жінки при намаганні знайти роботу;
- Відвідування дитини дитячого садочка;
- Труднощі при спробах влаштувати дитину до дитячого садка.

2.2. Працевлаштування в Німеччині

Для того, аби дослідити питання працевлаштування жінок в Німеччині під час проведення інтерв'ю їм були поставлені наступні запитання: *«Чи працюєте ви зараз на території Німеччини?»*; *«Чи шукали ви вже роботу у Німеччині? Якщо так, то з якими перешкодами стикнулися?»*; *«Чи плануєте шукати роботу найближчим часом? Що може вплинути на ваше рішення?»*. Майже всі респондентки зазначали, що спочатку вони відвідували інтеграційні курси для вивчення німецької мови. Більшість з них вже мали рівень B1, та деякі з опитуваних жінок вже відвідують або завершили навчання на рівень B2. І перш ніж перейти саме до питання працевлаштування, хотілося б відзначити думки жінок щодо інтеграційних курсів.

«Курс тривав 9 місяців, але все одно відчувалося що його трохи недостатньо так як після того я успішно склала іспит на рівень B1, я все одно не могла впевнено спілкуватися в громадському транспорті або магазині. .... Тому склалося враження що цей курс був підготовлений на швидкоруч тому, що майже всі хто склав іспити також жалілися на те, що цей рівень більше існує на папері ніж ми реально мали» (Р. №1)

«Курси німецької мови мене зовсім не влаштовують тому, що навантаження занадто велике і інформація погано засовується. Також, мене не влаштовує моя викладачка. Вона емігрувала із Киргизстану і мала великі проблеми із

інтеграцією а саме з вивченням мови, працевлаштування, легалізацією тому зараз коли для українців створенні всі можливості вона відверто висловлює своє невдоволення наче це було моє бажання сюди виїхати. Тому до складності вивчення мови додаються не тільки психологічні проблеми а й дискримінація та тиск з боку викладача» (Р. №2)

«Мовні курси були дуже цікаві. В мене вони викликали таке велике розчарування, що я вирішила, що не хочу далі вивчати мову, а швидше йти кудись працювати. ... Наш викладач майже не займався з нами, ми займались по 3 години на день і нічого окрім перегляду фільмів або читання газет ми не робили. » (Р. №4)

Майже всі респондентки відвідували курси німецької мови, але щодо якості самої освіти та відношення викладачів є чимало нарікань. Деякі респондентки говорили проте, що навіть при успішному завершенні курсу, вони не почувують себе впевнено аби мати змогу спілкуватися або в повсякденних ситуаціях або просто з носіями мови. І це є трохи дивним, адже декілька з респонденток вже завершили курс на рівень B1, а рівень B1 означає що особа може вільно спілкуватися на теми дозвілля чи роботи. Цей рівень також дозволяє вільно спілкуватися про власні інтереси, мрії та надії. (Integreat)

Також, дехто, стикнувся з дискримінацією чи тиском зі сторони викладача, також, були випадки, що викладачі особисто були не зацікавлені в тому аби навчати людей німецькій мові.

Як можна побачити, не дивлячись на те, що німецький уряд обіцяє що інтеграційні курси допоможуть нашим громадян швидше адаптуватися у новому суспільстві не все відповідає тим очікуванням. Під час проведення інтерв'ю респондентки зазначали, що для них інтеграційні курси не були особливо корисними, оскільки методи викладання чи відношення викладача не було досить коректним. Також, як зазначало декілька жінок, навіть після того як вони завершили курси та склали іспити їх рівень не відповідає тому, що зазначений у сертифікати, що видається після закінчення навчання.

Повертаючись до запитання про те, чи розпочинали жінки шукати роботу то тут менше половини опитуваних зазначали що вже розпочали шукати роботу або вже працюють саме на території Німеччини. На превеликий жаль, не всі мали можливість продовжувати працювати за тим фахом, за яким вони працювали в Україні. В переважній кількості випадків жінки не можуть знайти роботу через недостатній рівень володіння німецькою мовою або через відсутність робочих місць в тій сфері, в якій раніше працювали респондентки. Досить дивним є те, що, наприклад жінки, що працювали в таких вузько-профільних спеціальностях, як викладач чи лікар теж не можуть з легкістю знайти роботу.

«В Україні я працювала стоматологом, якщо конкретніше, то я працювала з імплантами та коронками, і я мала великі надії на те, що після того як зможу підтвердити тут свою кваліфікацію я піду й далі працювати за своєю спеціальністю. Але щоразу коли я приходила в джоб центр та спілкувалась з ними про свій вихід на роботу вони казали мені, що я є занадто кваліфікованим спеціалістом і не зможу знайти собі тут роботу, тому я можу продовжувати вивчати мову, або ж йти працювати прибиральницею чи доглядати за пенсіонерами » (Р. №3)

«Взагалі я все життя працювала викладачем англійської в школі. Приїхавши до Німеччини я відразу почала шукати роботу, але спочатку мене відправили на курси німецької. Після того як я завершила рівень B1 я знайшла вакансію викладача англійської в німецькій школі. І я ніколи не забуду той момент, коли я прийшла на співбесіду і мені сказали, що мене беруть викладачем німецької в початкові класи. Я була в такому шоці, я відвідую курси B2 аби вивчити німецьку і тут мене відправляють працювати викладачем німецької» (Р. №6)

Згідно зі статистикою станом на 2024 рік приблизно 172 тисячі наших громадян вже працевлаштувалися у Німеччині та сплачують податки, а 44 тисячі працюють на неповній зайнятості.(Flüchtlinge aus der Ukraine) Ця статистика є досить втішною, та також, серед опитуваних респонденток були й ті жінки, що вже працюють. Більшість з них мали можливість працевлаштуватися не за тим

фахом, за яким вони працювали раніше та також, вони працюють на неповний робочий день.

«Спочатку я взагалі не планувала працювати, адже ми поки приїхали, поки ми розібралися з усіма документами, мені було досить складно адаптуватися та взагалі зрозуміти як мені тут влаштувати своє життя. А вже потім, коли я почала ходити на курси німецької, я спілкувалась з багатьма жінками які скаргились на те, що їм не подобається те як роблять манікюр в Німеччині.... Завершивши курси, я пішла шукати роботу. Я просто приходила в місцеві салони та казала, що я в Україні працювала майстром манікюру та хочу продовжувати тут свою справу. Звісно, що мені багато хто відмовляв, але врешті решт я знайшла українку, яка вже давно переїхала сюди та почала працювати у неї в салоні...» (Р. №5)

«Я то вже працюю, але якщо чесно то я взагалі не планувала цього робити. Як завершила Б1, мене викликали в джоб центр і мій агент питає мене чи вмю я готувати. Я ж кажу йому, що так, бо в мене дитина та і взагалі це очевидно. Ну і після цього він мені дає адресу і каже, їдь туди, там тепер будеш працювати. Я приїхала і мене влаштували на кухню. Працюю я по 6 годин на день з 7 до 13.» (Р. №10)

Але, також, німецька влада пропонує нашим громадянам допомогти у підтвердженні їх українських дипломів або якщо потрібно, то відправити на додаткове навчання за фахом, аби мати змогу зайняти кращу позицію на ринку праці. Адже згідно з інформацією, наші громадяни мають вищу освіту, чого не можна сказати про біженців з інших країн, або навіть про самих громадян Німеччини. (Flüchtlinge aus der Ukraine)

«... Я дізналась про те що джобцентр може допомогти мені і перейняти кошти за переклад і підтвердження мого диплому з українського університету. Весь процес перекладу підтвердження зайняв 10 місяців, 2 місяці на переклад і 8 на підтвердження. Такий довгий термін очікування обумовлювалася тим, що в Німеччині є тільки одна організація яка має дозвіл на подібні підтвердження. Я маю диплом магістра з економіки і повна сума за переклад і підтвердження

склали приблизно 530\$. Всю суму оплатив джобцентр. І нещодавно я вже отримала так зване підтвердження диплому та була дуже здивована. Коли я почала цим займатися, мені казали що ця процедура прирівнює український диплом до рівня німецького, що звісно полегшило б мені життя та я б мала змогу далі працювати за своєю спеціальністю. Але, нажаль, ця процедура лише підтверджує те, що я навчалась в Україні та що я дійсно є магістром економіки. » (Р. №1)

На час проведення дослідження 5 з 10 респонденток не працювали, але деяких з них дуже хотіли знайти роботу. Для того аби дізнатися з яких саме причин вони не починали шукати роботу або не планують цього робити, їм були поставлені такі запитання: *«Чи шукали ви вже роботу у Німеччині? Якщо так, то з якими перешкодами стикнулися?»*; *«Чи плануєте шукати роботу найближчим часом? Що може вплинути на ваше рішення?»*. Дві респондентки відповіли що не планують шукати роботу та взагалі не планують працювати через відсутність бажання.

«Якщо чесно, то я взагалі не бачу сенсу мені зараз працювати. Тих коштів, що я зараз отримую мені вистачає. Плюс, я взагалі не можу уявити куди мені йти працювати? Я ще не ходила на курси німецької, а йти працювати прибиральницею та отримувати на 100 євро більше до своїх виплат я не хочу. Я також розмовляла зі своїм агентом з джоб центру, і він сказав що оскільки мого українського диплому немає, то мені тут можуть запропонувати йти вчитись, але для цього потрібна німецька. Тому зараз, я просто хочу отримувати виплати і все.» (Р. №7)

Важливість знання німецької мови полягає, в тому що жінки зможуть комфортно пристосовуватись до нового середовища, піти навчатися на нову професію та мати змогу чітко та якісно опановувати матеріал та й також, в майбутньому, вільно спілкуватися з колегами на роботі чи навіть з друзями німцями.

Також, були й ті, хто шукали роботу та планують працювати, але через певні обставини не можуть працювати зараз. Серед таких обставин можна виділити відсутність освіти, аби продовжувати працювати за тим самим фахом, що в

Україні. Але уряд Німеччини пропонує нашим громадянам піти опанувати нову професію або піти навчатися на у спеціальність яка є більш знайома для людини. Як зазначає респондентка №2: *«Шукала, але через те що в мене немає ніякої освіти бажану роботу для себе я не можу знайти... Як я вже казала раніше, я не хочу працювати прибиральницею або щось типу такого, я хочу працювати по своїй професії. Але нажаль, для того аби знову працювати у дитячому садочку мені потрібна освіта. До німецького універу я вступити не можу, оскільки по перше я не володію тим рівнем німецькою, а по-друге я не маю таких коштів. Джоб центр запропонував мені піти до так званої "бурси" але нову ж таки, мені необхідно знати німецьку хоча б на рівні B2, а на даний час це досить складно, оскільки я все більше чую історій про те, джоб центр не дає дозвіл на курс B2, аргументуючи це тим, що нам вже час влаштовуватись на роботу і вже потім наш роботодавець буде оплачувати нам курс B2.»*

Але 2 респондентки відзначили те, що хочуть працювати та планують розпочати працювати як тільки завершать навчання, або з'явиться вільне місце в тій сфері, в якій вони вже раніше працювали.

Як вже згадувалось раніше, респондентка №3 не має можливості піти працювати з своїм фахом, через відсутність робочих місць в її місті. *«Я б вже залюбки пішла працювати, але кожного разу як я контактую з джоб центром, мені кажуть що тут я роботу не знайду. Я вже мільйон разів їм казала про те, що я вже згодна піти працювати помічником стоматолога, або хоча б робити чистку зубів, аби просто руки не забували все те, що я вмю. І кожного разу одне й те саме, вони не можуть мене відправити працювати, через те що я дуже кваліфікована. Я б може й переїхала до іншого міста і спробувала б там шукати роботу, але моя старша донька вступила тут до університету, а двоє молодших навчаються в школі...»*. Під час проведення інтерв'ю майже всі жінки розповідали історії про те, як їх знайомі чи родичі не можуть працювати в Німеччині саме через те, що їх вважають занадто кваліфікованими та на думку органів влади, вони не можуть працювати на нижчих посадах. І насправді це є досить дивним чому люди, що раніше працювали лікарями не можуть знайти роботу в

Німеччині. Адже навіть німецький уряд говорить про те, що Німеччина дуже потребує лікарів та й взагалі висококваліфікованих спеціалістів. (Flüchtlinge aus der Ukraine).

Але є й ті, кому бракувало знання мови чи певних навичок, для того аби розпочати працювати за тією ж спеціальністю як в Україні. Але такі люди зазначають, що після завершення потрібного навчання вже найближчим часом матимуть змогу продовжувати працювати за своїм фахом.

«Я раніше в Україні працювала в клінінговій компанії, саме тому коли я приїхала в Німеччину я почала шукати роботу, адже знаю що прибиральниці завжди потрібні. Хоча вакансій було багато, не всі хотіли брати на роботу людину без знання мови і саме тому я пішла на курси німецької. Зараз я вже завершую навчання та знайшла роботу прибиральниці в готелі. Нажаль це неповний робочий день, але це вже краще ніж нічого.»

Як підсумок, можна зрозуміти, що достатньо велика кількість українських жінок мають бажання вийти на роботу та докладають чималих зусиль для цього. Через певні обставини, не всім це вдається зробити так швидко як їм би хотілось. Серед таких причин, чому українські жінки не можуть працевлаштуватися можна виділити наступні:

- нестача робочих місць;
- відсутність володіння необхідним рівнем німецької мови.
- не бажання працювати на роботі з низькою заробітною платнею;
- брак необхідної освіти чи кваліфікації.

2.3. Поєднання роботи та догляду за дитиною

Раніше було розглянуто питання працевлаштування, а в цьому розділі доречно було б дослідити чи вдається українським матерям поєднувати догляд за дитиною та роботу.

Але перед тим як розглянути питання того, як жінки поєднують роботу та догляд за дітьми варто дізнатися чи легко влаштувати дитину до закладу освіти та з якими труднощами вони стикаються під час цього. Для цього під час проведення інтерв'ю жінкам були поставлені наступні запитання : *«Чи відвідує ваша дитина садок або школу. Якщо ні, чи плануєте вести дитину до закладу освіти? Чи стикалися Ви з труднощами при влаштуванні дитини до дитячого садка? Можете про це розповісти докладніше?»*.

Загалом всі респондентки відзначили, що їх діти вже відвідують школи або дитячі садки та зазначили й те, що не мали особливо великих труднощів з влаштуванням дітей до закладів освіти.

«Моя донька ходить до садочка. Це напевно єдине з чим у мене не виникало тут проблем, оскільки якщо хочу б один садочок відмовляється приймати дитину, то ти можеш написати скаргу та їх репутацію від цього постраждає.»
(Р.№2)

«Я не можу сказати що в нас були якісь проблеми, адже нам допомогли наші знайомі німці влаштувати дітей в школу. ... Після офіційної реєстрації дітей в Німеччині їм приходить офіційний лист з запрошенням дітей до школи. В Німеччині школа є обов'язковою для всіх дітей які проживають на території країни.» (Р.№1)

Але попри те, що респондентки не відзначали проблем при влаштуванні дітей до закладів освіти, були зазначені випадки коли вже відвідуючи школу діти стикаються з проблемами у навчанні. Для кращого розуміння про які саме проблеми йде мова, варто зазначити те, як саме українські діти розпочинають своє навчання у німецьких школах та також, необхідно відзначити й те, якими саме є німецькі школи.

Згідно з німецьким законодавством, всі діти зобов'язані відвідувати школу в незалежності від того чи це німецька дитина чи іноземець. Вік з якого діти починають відвідувати школу в Німеччині становить 5-6 років. Спочатку всі діти відвідують Grundschule, тобто початкова школа. Тут діти навчаються чотири

роки, але в таких містах як Берлін та Бранденбург навчання триває 6 років. Існує два формати навчання в початковій школі:

- перший формат: заняття проходять з 8 до 13:00 та містить однакову кількість занять. Також, сюди ще додаються факультативні заняття, які дитина може сама собі обрати;
- другий формат: заняття плануються згідно зі шкільних вимог, а залишок часу заповнюється гуртками або прогулянками.

Але якщо дитина не володіє німецькою мовою, вона спочатку відвідує підготовчі класи, а вже потім, має можливість піти в звичайний німецький клас. Ці підготовчі класи існують не тільки в початковій школі але й в середніх також.

«Спершу всі діти навчаються в інтеграційному класі, і потім після того як викладач офіційно підтвердить що вони готові навчатися в звичайному класі. Спочатку вони просто вивчають німецьку, потім їм додають наприклад математику на німецькій мові, потім ще один і так поступово вони навчаються та чекають підтвердження від викладача. Паралельно з цим діти можуть відвідувати різноманітні гуртки: танці, малювання музика чи спорт.» (Р.№1)

Після того, як дитина завершує початкову школу та планує переходити до середньої починає відбуватися розподіл за здібностями. Коли дитина закінчує початкову школу, вчителі рекомендують їй варіанти продовження освіти на основі її досягнень і здібностей. Викладачі можуть порадити учням, які мають більші здібності продовжити навчання в гімназії, і учням, які, на їх думку, є менш здібними пропонують вступити до шкіл із слабкішим рівнем навчання. Тобто, ті учні, які вже після завершення початкової школи мають більше можливостей для подальшої освіти можуть вступити до гімназій або "Realschule", а ті діти, які на думку вчителів не потребують вищої освіти можуть вступити до середньої школи. Тут також, важливо розуміти відмінності між гімназією, реальною школою та звичайною середньою. (Система шкільної освіти в Німеччині)

Найсильнішою школою є гімназія, після закінчення якої учню відкривається можливість вступити до коледжу і можливість скласти випускні іспити Abitur. Щоб потрапити до гімназії, потрібно отримати хороші оцінки або, в деяких випадках, пройти співбесіду. Загалом навчання в гімназії триває від восьми до дев'яти років або до 12-13 класу.

Ті діти, що мають гарні успіхи у навчанні але не змогли потрапити до гімназії, можуть вступити до реальної школи (Realschule), яка є закладом на один рівень нижче від гімназії. Тут діти навчаються до дев'ятого або десятого класу. Старші класи в реальній школі поділяються за профілями з акцентом на ту професію, яку учні обирають самостійно. Після п'яти-шести років навчання учні отримують свідоцтво, яке дозволяє їм вступати до старших класів гімназії та мати змогу вступити до університетів після складання абітури або переходити до Fachoberschule, яка є старшим класом професійно-технічного спрямування. Учні також можуть здобути вищу освіту за технічною або економічною спеціальністю за власним вибором після складання випускних іспитів. Також, підліток може відвідувати середню професійну освіту в Ausbildung, якщо після Realschule він вирішить, що не бажає відвідувати коледж.

Найнижчим рівнем середньої освіти вважається середня школа (Hauptschule), куди вступають учні з невеликими знаннями та меншим бажанням вчитися. Така школа навчає учнів робітничим професіям за 5–6 років. Після закінчення середньої школи учні мають можливість продовжити освіту в Ausbildung, які є професійно-технічними школами, та відомі нам як ПТУ. Однак після закінчення Hauptschule у дитини є менше варіантів щодо майбутньої кар'єри, ніж під час навчання в гімназії чи реальній школі. Але у деяких землях є можливість скласти спеціальний кваліфікаційний іспит та перейти в гімназію або в загальну школу.

Зарахування до загальноосвітніх навчальних закладів можливе для всіх учнів незалежно від рекомендацій, але не всі федеральні землі Німеччини пропонують такі школи. Десять років присвячені освіті. Учні навчаються за тією самою

навчальною програмою до сьомого класу, після чого вони розділяються залежно від успішності. Доступні три різні програми:

- поглиблений - для досвідчених учнів;
- загальна – для невстигаючих учнів
- слабка.

Після дев'ятого класу освіта учнів стає більш спеціалізованою; вони обирають предметну область для поглибленого вивчення, наприклад, гуманітарні науки, хімію, біологію тощо.

Структура німецької шкільної системи загалом розроблена таким чином, що після початкового рівня сильні учні «групуються» з сильними учнями, а слабкі — зі слабкими. Обґрунтування цієї стратегії полягає в тому, що учні з академічним рівнем не відстають від своїх однолітків, які мають більші труднощі. (Середня освіта в Німеччині: особливості навчання в школах)

«Після дитсадочка нам назначили зустріч в місцевому органі на вступний тест до школи. Там перевіряли уважність, пострибати то на одній нозі то на іншій нозі, показати на картинці, що там намальовано, наприклад, лягушка під столом, за столом чи на столі, домалювати колесо на машині квадратне чи кругле чи взагалі трикутне. Якщо є можливість то порахувати, назвати кольори, фігури ось цей весь комплекс. Потім перевіряють зір та слух і все. Потім ми чекаємо відповідь чи пройшла дитина тест чи ні, якщо все ок то ти чекаєш розподілу в школу. А якщо не склав, то відправляють на другий рік в садочок. Але у нас слава богу все добре, тому ми пішли в школу. » (Р.№3)

Як вже зазначалося раніше, попри відсутність проблем при влаштуванні до шкіл, зараз наші діти стикаються з труднощами при переході до інших класів. Завершавши навчання в інтеграційних класах, діти переходять до німецьких і як вже було зрозуміло, тут важливо обрати в яку саме школу варто йти, адже різні школи відкривають різні можливості. Звісно, що наші матері хочуть аби їх діти отримали якісну освіту та мали можливість вступити до університетів чи

коледжів, і це є особливо важливо для тих жінок, хто планує залишатися в Німеччині назавжди.

«Але щодо навчання моїх дітей є пару моментів які мене трохи хвилюють. Оскільки, за своїм менталітетом німці не вважають що всі мають отримувати вищу освіту так як для більшості професій воно не потрібно і тому в них досить популярні фахшуле та аусбілдунг. Це типу нашого технікуму чи щось такого, тобто діти ще в школі повинні визначитись ким вони хочуть стати та вже потім йти до цих місць. Я дізнавалась чи можуть мої діти вступити до німецького вузу, адже ми плануємо тут залишатися і мені сказали про те, що для того щоб вони мали змогу вступити до універу їм потрібно закінчити гімназію.»
(Р.№1)

Як зазначає одна з респонденток її дитина зараз навчається в середній школі та має досить гарні оцінки та рекомендації від викладачів. Респондентка планувала віддати свою дитину до гімназії, але тут вона стикнулася з певними проблемами.

«З молодшим в мене немає проблем, він навчається в початковій школі і тут слава богу в нас немає проблем, а от середня... Її навчання це зараз для мене дуже важливо. Моїй середній доньці 14 і вона зараз вчиться в середній школі. В неї дуже хороші оцінки та й взагалі навіть викладачі кажуть що у порівнянні з німецькими дітьми вона молодець. Саме тому я й хотіла щоб вона вступила тут до гімназії. Я пішла до викладачів, взяла в них рекомендації, взяла рекомендації з гуртків що вона відвідує і пішла до гімназії аби хоча б дізнатися що їм потрібно чи можливо стати в чергу. Я вийшла звідти, я була настільки шокована тим що вони мені там казали. Я принесла їм всі ці документи і все що вони мені сказали, це те що вони дуже сумніваються що дитина з України зможе потягнути програму німецької гімназії. Я в цей момент, я була просто в шоці. Що означає ця фраза? Я розумію якби моя дитина погано навчалась, але в неї тести з німецької чи англійської краще ніж в німців. Вона навчається паралельно в двох школах. Як це вона не потягне німецьку гімназію. » (Р.№3)

Незважаючи на великі досягнення українських дітей в інтеграції до нового середовища та навчанні в німецьких школах, керівництво шкіл все ще досить зверхньо ставиться до дітей іммігрантів та не вважає їх гідними для навчання в німецьких гімназіях. Обґрунтуванням цього рішення слугує складність європейських освітніх програм.

Переходячи до питання чи вдається жінкам-матерям поєднувати роботу та догляд за дитиною, під час проведення інтерв'ю респонденткам ставились наступні запитання: *«Розкажіть, будь ласка, як ваша дитина відвідує садок. Чи все вас влаштовує: режим роботи, віддаленість, як йде адаптація тощо? Чи вдається вам поєднувати роботу та догляд за дитиною?»*

Загалом всі респондентки зазначили, що в них немає великих нарікань щодо того закладу освіти який відвідує їх дитина. Майже всі респондентки не витрачають багато часу на дорогу, аби відвести дитину до школи чи садочку. Щодо режиму роботи, то ті жінки чиї діти раніше ходили до українських шкіл говорили про те, що заняття починаються о 7 ранку, а не о 8:20 як в більшості шкіл тому для них графік роботи здавався трохи незвичним, але вони вже звикли до цього.

«В цілому все ок, але для мене трохи дивно що у них уроки починаються не так як я звикла о 8 чи 8:30 ранку, а о 7. Також, діти закінчують школу близько 11 чи 12 тому часто я вимушена раніше залишити роботу аби мати змогу забрати дітей. Взагалі в нас школа знаходиться досить недалеко від будинку, лише дві зупинки на громадському транспорті тому нас повезло. Я знаю досить багато людей, де школи що знаходяться біля них були заповнені та вони вимушені далеко їздити. Наприклад моя знайома витрачає близько 40 хвилин на дорогу в одну сторону. А щодо адаптації, ну тут я не маю ніяких проблем адже в інтеграційному класі більшість українців тому діти нормально комунікують між собою.» (P.№1)

З адаптацією жінки також не відзначали особливих проблем, оскільки як було зазначено раніше, ті діти які ходять до шкіл спершу відвідують інтеграційні класи, тому навіть діти віком 6-7 років не мають великих проблем у спілкуванні

з однолітками. Щодо тих дітей, чії діти відвідують садочок, то тут все є ще простіше. Оскільки вікова категорія дітей, що відвідують садочок становить 3-5 років, то мовний бар'єр тут не спостерігається не так чітко як ,наприклад, в дітей більш старшого віку. Але жінки, чії діти ходять до садочка говорили про те, що їх не зовсім влаштовує те, що вихователі не наглядають за дітьми так, як в Україні.

«Мені дуже подобається графік роботи дитячого садочка, я відвожу доньку о 8 ранку і о 16 вже її забираю. Садочок в нас знаходиться досить близько, тому з розташуванням в мене також немає проблем. Щодо адаптації, то тут також нема великих проблем оскільки діти ще маленькі та вони не можуть сильно конфліктувати між собою. Але є й те, що мені не подобається, тут за дітьми спостерігають не так як в наших садочках, вони не слідкують скільки дитина поїла чи холодно йому чи жарко, скорий він чи ні. Якщо дитина намокла під час прогулянка або забруднився його ніхто не буде перевдягати, він так і залишиться до кінця дня. Також, мені дуже не подобається те, що вони не вважають що коли у дитини є кашель, чи закладений ніс або навіть температура то дитина повинна залишитись вдома. Я дуже багато разів стикалась с тим, що я відвожу до садочка абсолютно здорову дитину, а вже через декілька днів в неї з'являється кашель чи температура. Також, мене дуже шокувало й те, коли моя дитина принесла додому вошей із садочка, для мене це взагалі не зрозуміло, як можна відправити свою дитину я якої є воші до садочка де є велика кількість дітей та викладачів.» (Р.№2)

І переходячи до ключового моменту, а саме того чи вдається жінкам поєднувати роботу та догляд за дитиною, то важливо зауважити те, що всі респондентки працюють на неповний робочий день.

«Як я вже казала раніше, то єдина проблема яка в мене є це те, що я інколи вимушена раніше залишати роботу та забирати дітей зі школи, а так в цілому в мене з цим все добре. Я не завжди можу попросити свою маму або свекруху, оскільки мама працює, а свекруха ходить на курси. Також, я працюю лише дві

години на день, тому коли я забираю дітей зі школи я повністю вільна та можу приділити їм багато уваги.» (P.№1)

« В мене взагалі немає проблем с тим, аби працювати та забирати мого сина зі школи, тому що в мене не так багато клієнтів та я працюю лише декілька разів на тиждень. Також, в мене тут є машина, тому я не витрачаю так багато часу на дорогу, оскільки салон де працюю знаходиться біля школи де навчається мій син. » (P.№5)

Загалом всі працюючі респондентки говорили про те, що можуть без певних перешкод поєднувати догляд за дітьми та роботу. Важливо зауважити й те, що всі жінки працюють неповний робочий день, та в більшості випадків їх робочий графік є схожим з графіком школи де навчаються їх діти. Окрім схожого графіку роботи закладу освіти, в деяких жінок тут є бабусі чи чоловіки, тому це також значно спрощує їм можливість працювати та доглядати за дітьми.

«В мене тут є чоловік, який зараз не працює тому молодшого сина він забирає з садочка самостійно, а старшому вже 13 років, тому після школи він їде до дому самостійно. Я працюю з 7 до 12, а потім в мене курси німецької тому мені дуже пощастило, що зі мною тут чоловік і він може подбати про дітей поки я працюю та навчаюсь. Якщо чесно я навіть уявити собі не можу щоб я робила якби була сама.» (P.№6)

« Я працюю всього лише 4 години на день, це з 8 до 12, потім у мене на 13:45 курси, і в цей проміжок я часу я забираю доньку зі школи, відводжу її до мами і вже потім йду на курси.» (P.№8)

«Я працюю по 4 години на кухні, мій робочий день починається о 7:30, а закінчую я о 13:00, але річ у тім, що моєму сину 14 тому він сам може доїхати до школи і сам приїхати з неї. Саме тому в мене немає проблем з тим аби поєднувати роботу та догляд за ним. Він вже самостійний та також, він досить часто гуляє з друзями після школи тому я як раз встигаю повернутися з роботу та приготувати їжу, або потім допомогти йому з уроками. (P.№10)

Також, деякі з респонденток мають дітей віком до 14 років, та їх діти цілком самостійно можуть дістатися школи та повернутися додому. Загалом після всього

що зазначали респондентки, можна побачити що ніхто з наших жінок не стикався з проблемами при влаштуванні дітей до шкіл. За навчанням всіх дітей, неважливо чи це німецькі діти чи іноземці, німецький уряд дуже пильнує та зобов'язує батьків віддати своїх дітей до закладів освіти.

Також, водночас перевагою й недоліком є й те, що всі українські діти спешу навчаються в інтеграційних класах, де вони мають змогу вивчити мову та адаптуватися до нового середовища. В цих інтеграційних класах майже не буває німецьких дітей, тому наші діти не зможуть швидко адаптуватися до відмінностей у поведінці німецьких дітей.

Ось наприклад, в такій країні ЄС як Польща, багато жінок не хотіли віддати своїх дітей до закладів освіти саме через мовний бар'єр. Та й в цілому, багато українських жінок матерів, що перебували в Польщі говорили про те, що стикалися з певними проблемами при влаштуванні дітей до закладу освіти. До таких проблем можна було віднести наступне:

- нестача вільних місць в державних закладах освіти;
- не можливість платити за приватний садочок;
- мовний бар'єр у дітей з їх однолітками. (Працевлаштування за процедурою тимчасового захисту у Польщі: досвід матерів з дітьми дошкільного віку)

В цьому розділі було розглянуто проблемні аспекти, з якими стикаються українські жінки у Німеччині. Першою проблемою є відсутність володіння німецькою мовою. Так, всі працюючі респондентки вже пройшли курс В1, а дехто вже розпочав курс В2, але навіть попри це, жінки зазначають, що не можуть вільно спілкуватися в будь-якому середовищі. Другою проблемою є те, що жінки не можуть працювати за тим фахом, за яким вони вже раніше працювали в Україні. Дехто стикається з труднощами у підтвердженні свого українського диплому, а когось вважають «занадто кваліфікованим».

Оскільки всі респондентки це жінки матері, то питання того як вони поєднують роботу та догляд за дітьми є досить важливим. Спочатку було розглянуто

доступність закладів освіти для українських дітей. Тут всі респондентки зазначали про те, що їх діти вже відвідують заклади освіти та не зазначали що стикались з певними труднощами при влаштуванні дітей до шкіл чи садочків. Але попри відсутність труднощів з влаштуванням, деякі з респонденток зазначали, що зараз основною проблемою є те, як їх діти будуть продовжувати своє навчання в школах та в майбутньому, університетах.

Щодо питання поєднання догляду за дітьми та роботою, то тут жінки також не відзначали ніяких проблем. Заклади освіти, що відвідують їх діти знаходяться недалеко від дому та й графік роботи досить часто співпадає з графіком роботи жінок.

ВИСНОВКИ

24 лютого 2022 року росія розпочала повномасштабне вторгнення на територію України, зруйнувавши тим самим велику кількість життів. Близько 5 мільйона осіб стали внутрішньо переміщеними особами, а 6,2 мільйона осіб виїхали за кордон та почали будувати своє нове життя там. Більшою частиною тих, хто виїхав за кордон є жінки з дітьми. Обираючи країну в якій жінки зможуть захистити себе та своїх дітей, українки віддають перевагу тим країнам, які близько розташовані до України, наприклад Польща, Румунія, Молдова чи Угорщина.

Але серед всіх країн-членів Європейського Союзу, станом на 2023 рік по кількості українських громадян лідирує Німеччина. На її території налічується 1,2 мільйона українців. Але ще рік тому, саме Польща була країною лідером, там налічувалось близько 3,3 мільйона осіб, на даний час кількість українських осіб становить 900 тисяч. Згідно з даними дослідження, таке різке зменшення кількості людей в Польщі, та такий стрімкий зріст людей в Німеччині пояснюється тим, що люди переїжджають з Польщі до Німеччини. Для певної низки людей, Німеччина надає кращу допомогу українським громадянам. Це є і соціальні виплати, допомога при оплаті житла та й доступ до безкоштовних курсів з вивчення німецької мови.

Першими кроками у адаптації в новій країні є оформлення документів для легального перебування. Для громадян України, рада Європейського Союзу надала можливість отримувати не біженство в країні, де вони перебувають, а тимчасовий захист. Оскільки ця робота була присвячена такій країні ЄС, як Німеччина, то варто зауважити те, що тут тимчасовий захист має назву «Параграф 24». Цей термін надає нашим громадянам доступ до:

- легального перебування на території Німеччини;
- офіційного працевлаштування;
- відвідування безкоштовних мовних курсів та також, можливість навчатися в університетах чи школах;

- соціальних виплат;
- медичного страхування.

Німецький уряд пропонує дуже багато допомоги нашим громадянам у працевлаштуванні. І тут мова йде не лише про мовні курси, але й про те можливість підтвердити свій український диплом тим самим мати можливість працювати за фахом. Для тих у кого немає освіти, німецька влада також пропонує піти навчатися та опанувати нову для себе професію.

Маючи на меті з'ясувати з якими труднощами стикаються жінки матері з дітьми шкільного віку у Німеччині намагаючись працевлаштуватися, було проведено це дослідження. Для початку необхідно було виділити з якими саме проблемними аспектами стикаються жінки при спробах працевлаштуватися.

Першою, та основною проблемою є відсутність знання німецької мови. Німеччина пропонує нашим громадянам відвідувати безкоштовні інтеграційні курси, аби допомогти їм якомога швидше пристосуватися до нового середовища. Майже всі респондентки зазначали, що попри успішне завершення першого інтеграційного курсу на рівень володіння мовою B1, вони не можуть вільно спілкуватися. Та й в цілому, всі ті, хто відвідували мовні курси говорили про те, що, на їх погляд, цей курс не є дуже якісним. Були ті респондентки які стикалися з дискримінацією зі сторони викладачів, що звісно негативно впливало на їх бажання взагалі вивчати німецьку мову.

Другою проблемою при працевлаштуванні можна назвати те, що жінки не можуть продовжувати працювати в тій сфері, в якій вони працювали раніше. Німецький уряд неодноразово зазначав про те, що їм дуже потрібні люди з такими професіями як лікар чи інженер. І під час проведення дослідження, був випадок, коли жінка працювала лікарем в Україні і не може знайти роботу в Німеччині. Варто зауважити й те, що попри ці труднощі, вже є багато випадків коли наші громадяни працюють у Німеччині. Вже станом на 2024 рік вже 172 тисячі українців працюють у Німеччині.

Під час проведення дослідження, були й ті жінки, які зазначали що або взагалі не планують працевлаштовуватися на території Німеччини або хочуть розпочати працювати трохи пізніше. Деякі з таких жінок, пояснюють це тим, що не хочуть працювати на низькооплачуваній роботі, а дехто має в пріоритеті спочатку вивчити мову, а вже потім шукати роботу.

Як вже згадувалось раніше, дослідження проводилось з жінками, що мають дітей шкільного віку. Саме тому доречно також зауважити й те, з якими труднощами стикаються жінки про спробах влаштувати своїх дітей до закладів освіти, та також, чи вдається їм поєднувати роботу та піклування за дітьми.

Респондентки не зазначали що мали якісь певні проблеми з влаштуванням дітей до школи чи садочку. Але, ті жінки, чії діти вже навчалися в українських школах і потім перейшли до німецьких, говорили що є певні аспекти які їх турбують. Річ у тім, що німецька шкільна система дещо відрізняється від української. Тут вже за перші 4 роки навчання в початковій школі одразу відбувається розподіл на більш сильних та слабких дітей. Ті діти, які є більш сильними після завершення початкової школи мають можливість вступити до гімназій, а в подальшому й в університети. Ті діти, які є більш слабкі, йдуть у звичайно середню школу, а вже потім до фахових учбових закладів.

Звісно така система є трохи дивною для наших жінок, тому ті жінки чії діти зараз навчаються в середній школі дуже занепокоєні тим, чи зможе їх син чи донька вступити до університету. Як зазначала одна з респонденток, її дитина має всі шанси перейти до гімназії, але саме керівництво не впевнене в здібностях дитини.

Повертаючись до питання того, чи вдається жінкам поєднувати догляд за дитиною та роботу, то тут все також без особливих проблем. Школи чи садочки, що відвідують їх діти знаходяться недалеко від дому тому жінкам досить зручно забирати чи відводити туди дитину. Графік роботи досить часто співпадає з графіком роботи жінок, інколи трапляються випадки коли жінці потрібно раніше піти з роботи, аби встигнути забрати дитину. Також, в декількох респонденток є

діти які вже можуть самостійно дістатися школи і ще є й ті жінки, хто приїхав до Німеччини з чоловіком чи бабусями, тому це також є досить добре.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Crisis Movements. Migration data portal. Взято з: <https://www.migrationdataportal.org/ukraine/crisis-movements.>)

Rapid Gender Analysis of Ukraine. UN Women – Headquarters. Взято з: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/05/rapid-gender-analysis-of-ukraine>

Українські біженці: настрої та оцінки (березень 2022р.). Взято з <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/ukrainski-bizhentsi-nastroi-ta-otsinky>

Two million refugee children flee war in Ukraine in search of safety across borders. UNICEF. Взято з: <https://www.unicef.org/press-releases/two-million-refugee-children-flee-war-ukraine-search-safety-across-borders>

Number of refugees fleeing Ukraine war exceeds 6 million -UN agency . <https://www.reuters.com/world/europe/number-refugees-fleeing-ukraine-war-exceeds-6-million-un-agency-2022-05-12/>

UNHCR. Operational Data Portal. Ukraine Refugee Situation <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

European Council Council of the European Union. Refugees from Ukraine in the EU. Взято з <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/ukraine-refugees-eu/>.

A. survey by EWL and the Centre for East European Studies at the University of Warsaw. (2023). From poland to germany new trends in ukrainian refugee migration. Взято з https://ewl.com.pl/wp-content/uploads/2023/09/Report_From-Poland-to-Germany_New-trends-in-Ukrainian-refugee-migration_.pdf.

UNHCR G. Information on Ukraine. Взято з <https://help.unhcr.org/germany/information-on-ukraine>

Opendatabot. (2024, 3 січня). 99% українців, які виїхали у 2023, повернулись до України — Опендатабот. Опендатабот. <https://opendatabot.ua/analytics/ukrainians-emigration-trend-continues>

International Organization for Migration (IOM). (16 November 2023). DTM Moldova “Crossing Back Surveys with Ukrainian Nationals” IOM, (April - June 2023) | Displacement Tracking Matrix. Взято з <https://dtm.iom.int/reports/republic-moldova-crossing-back-surveys-ukrainian-nationals-april-june-2023>

Visit World. Paragraph 24: For refugees – eligibility for a residence permit for asylum seekers in Germany. Взято з <https://visitworld.today/uk/blog/1581/paragraph-24-for-refugees-eligibility-for-a-residence-permit-for-asylum-seekers-in-germany>

Сайт Республіки Польща. Сайт для Громадян України. Взято з <https://www.gov.pl/web/ua/Yak-mozhna-skorystatysya-derzhavnoyi-medytsynoyu-v-Polshchi>.

Herbert Brücker Andreas Ette Markus M. Grabka Yuliya Kosyakova, Wenke Niehues Nina Rother C. Katharina Spieß Sabine Zinn, Martin Bujard Adriana R. Cardozo Silva Jean Philippe Décieux, Amrei Maddo. (2023, серпень). Ukrainian Refugees in Germany: Evidence From a Large Representative Survey. Взято з <https://www.comparativepopulationstudies.de/index.php/CPoS/article/view/559>

Працевлаштування за процедурою тимчасового захисту у Польщі: досвід матерів з дітьми дошкільного віку

DW News. Ukrainian refugees in Germany: Why few work for a living. Взято з <https://www.dw.com/en/ukrainian-refugees-in-germany-why-few-work-for-a-living/a-68338226>

DIW Berlin. DIW Weekly Report. Взято з https://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.878217.de/dwr-23-28.pdf

. Integreat. integreat.app. Взято з: <https://integreat.app/muenchen/uk/мова-2/рівні-володіння-іноземною-мовою/>

Міграційна платформа EWL. Спеціальний звіт з соціологічного дослідження «Біженці з України в Польщі. (2022) Взято з: <https://ewl.com.ua/wp-content/uploads/2022/05/specialni-zvit-ewl.pdf>.

Ukrainische Flüchtlinge | Flucht & Asyl | Zahlen und Fakten | MDI. Mediendienst Integration. Взято з: <https://mediendienst-integration.de/migration/flucht-asyl/ukrainische-fluechtlinge.html>

Система шкільної освіти в Німеччині. Взято з: <https://integreat.app/landkreis-konstanz/uk/освіта/школи-2/система-шкільної-освіти-в-німеччині>

Середня освіта в Німеччині: особливості навчання в школах – Education.ua. Освіта в Україні. Усі навчальні заклади – Education.ua. Взято з: <https://www.education.ua/news/2023/11/07/serednia-osvita-v-nimechchyni-osoblyvosti-navchannia-v-shkolakh/>

ДОДАТОК А

Гайд до інтерв'ю

Вітання!

Мене звати Ярослава, я студентка 4-го курсу на спеціальності "Соціологія". У своїй кваліфікаційній роботі, я мала на меті дізнатися з якими проблемами стикаються жінки-матері дітей шкільного віку, які приїхали до Німеччини через початок війни в Україні.

Це інтерв'ю є цілком анонімним. Я, також, прошу вашого дозволу робити запис нашої розмови виключно в цілях полегшення моєї подальшої роботи з результатами сьогоденної бесіди. Вся інформація, отримана від Вас, конфіденційна і буде використана тільки в узагальненому вигляді.

1. Розкажіть трохи про себе. Як давно ви перебуваєте у Німеччині? Хто приїхали разом з вами?
2. Чи працюєте Ви зараз на території Німеччини? *(ідеться про найману працю, повну чи неповну зайнятість, дистанційну працю, в Україні чи Німеччині, тобто йдеться про будь-яку форму оплачуваної праці)*
3. Чи шукали ви вже роботу у Німеччині? Якщо так, то з якими перешкодами стикнулися? *(питання для тих, хто не працює)*
4. Чи плануєте шукати роботу найближчим часом? Що може вплинути на ваше рішення? *(Питання для тих інформанток, які не працюють та ще не шукали роботу)*

5. Чи відвідує ваша дитина садок або школу. Якщо ні, чи плануєте вести дитину до закладу освіти?
6. Чому ви не плануєте віддавати дитину до дитячого садка або школи? Можете більш детально про це розповісти?
7. Чи стикалися Ви з труднощами при влаштуванні дитини до дитячого садка? Можете про це розповісти докладніше? (*питання для тих, чия дитина вже відвідує садок*)
8. Розкажіть, будь ласка, як ваша дитина відвідує садок. Чи все вас влаштовує: режим роботи, віддаленість, як йде адаптація тощо. (*питання для тих, чия дитина вже відвідує садок*)
9. Чи вдається вам поєднувати роботу та догляд за дитиною? (*питання для тих, хто працює за будь-якою формою зайнятості*)
10. Можливо, ви би ще щось хотіли додати до цієї розмови.

ДОДАТОК Б

Транскрипт проведеного інтерв'ю

Інтерв'юерка - (І)

Респондентка - (Р)

Тривалість інтерв'ю: 22 хв. 29 с.

Мова інтерв'ю: українська

Дата проведення інтерв'ю: 26.04.2024

Формат інтерв'ю: онлайн зустріч на платформі ZOOM

Кодування: ... - пауза

І. Розкажіть трохи про себе. Як давно ви перебуваєте у Німеччині? Коли саме та хто приїхав разом з вами?

Р. Я приїхала у березні 2022 року, відповідно тут я вже знаходжусь два роки. Я приїхала зі своїми двома дітьми та молодшою сестрою.

І. Чи працюєте Ви у Німеччині аби відвідуєте інтеграційні курси німецької мови?

Р. Так сталося, що мені дуже пощастило і я потрапила на курси майже відразу у травні місяці. Курс тривав 9 місяців, але все одно відчувалося що його трохи недостатньо так як після того я успішно склала іспит на рівень B1, я все одно не могла впевнено спілкуватися в громадському транспорті або магазині. На курсах переважно були такі ж самі українці і було багато людей які окрім рідною мови не володіють іншими іноземними мовами. Тому склалося враження що цей курс був підготовлений на швидкоруч тому, що майже всі хто склав іспити також

жалілися на те, що цей рівень більше існує на папері ніж ми реально мали. Я не дуже розумію навіщо це було зроблено, можливо джобцентр хотів скоріше відправити на роботу. В цей курс B1 також входив додатковий інтеграційний курс який мав допомогти нам з інтегруванням в німецьке суспільство. Про те саме ті теми які там висвітлювалися було абсолютно відомими та зрозумілими для кожного українця. там були теми, наприклад: початок та закінчення другої світової війни, свобода вибору і слова та заборона мати більше одної дружини офіційно. Тобто, я хочу сказати що ці курси були спрямовані не на українців, а просто щоб кудись на приткнути на певний проміжок часу. Я розумію що ці курси були створенні для інтегрування біженців з інших континентів, але ми в Україні також згаємо про різдво, католицтво і наскільки важно ходити дитині в школу. Після вдалого складання іспиту B1 джобцентр видав дозвіл на безкоштовне навчання до рівня B2 за що я їм дуже вдячна. Але саме з пошуком курсу були великі проблеми. Ми живемо в достатньо великому місті але навіть це місто не були готове до кількості бажаючих опанувати німецьку мову. Тому пошук затянувся на декілька місяців і нарешті вдалось потрапити в групу яка мала починати курс тільки через пів року. В цей час аби просто не сидіти вдома було прийнято рішення знайти якійсь підробіток.

I. Чи шукали ви вже роботу у Німеччині? З якими перешкодами стикнулися?

P. Ще на початку навчання у першій школі німецької, я дізналась про те що джобцентр може допомогти мені і перейняти кошти за переклад і підтвердження мого диплому з українського університету. Весь процес перекладу підтвердження зайняв 10 місяців, 2 місяці на переклад і 8 на підтвердження. Такий довгий термін очікування обумовлювалася тим, що в Німеччині є тільки одна організація яка має дозвіл на подібні підтвердження. Я маю диплом магістра з економіки і повна сума за переклад і підтвердження склали приблизно 530\$. Всю суму оплатив джобцентр. І нещодавно я вже отримала так зване підтвердження диплому та була дуже здивована. Коли я починала цим займатися, мені казали що ця процедура

прирівнює український диплом до рівня німецького, що звісно полегшило б мені життя та я б мала змогу далі працювати за своєю спеціальністю. Але, нажаль, ця процедура лише підтверджує те, що я навчалась в Україні та що я дійсно є магістром економіки.

З пошуком роботи "дела обстоят очень худо" ... тому що джобцентр впевнює українців в легкому виході на ринок праці, але реальність є зовсім іншою. Якщо у тебе не має досвіду роботи в німецьких або міжнародних компаніях, дуже важко зайняти якусь позицію в офісі. Виключенням з цього є тільки інженери, яких зараз дуже потребує Німеччина. Інша проблема полягає в тому, що "якщо я не помиляюсь" то дітей до 12 років не можна залишати самих вдома і це є саме кримінальним порушенням, тому на сьогоднішній день мені як і більшості українських мам можливо влаштуватися лише на неповний робочий день або міні джоб. В Україні я працювала в банку, спеціалістом по обслуговуванню фіз осіб і для того щоб зараз в Німеччині мати таку ж саму посаду мені потрібно підтверджений рівень володіння мовою B2-C1 та додаткове навчання яке тут називається *weiterbildung*. Тому зараз я працюю я працюю прибиральницею в стоматологічній клініці. Я працюю дві години на день, в той час коли мої діти знаходяться в школі. Навчання зрозуміло проводиться на німецькій мові, а як я казала раніше черги на курси дуже великі тому це дуже довготривалий процес. ... Так як з параграфом 24 ми отримали також дозвіл на роботу що раніше був недоступним ніякій категорії біженців в Німеччині є таке відчуття, що бундестаг покладає на нас великі надії. Тому курс B2 не є загальний, а саме рівень B2 з ухилом на робочу лексику. Курс займає 5 місяців і це надзвичайно мало тому що окрім того, що ти самостійно вдома маєш опанувати загальний B2 кожного дня по 4 години ти вивчаєш ускладнений матеріал який може тобі знадобитися а може й ні. Наприклад, як підключити пральну машинку, ... як скласти скаргу на пізню доставку, певні щоденні вислови на посаді перукаря, прибиральника або доглядальника за літніми людьми. Я вважаю цей курс дуже спірним так як спочатку людина має нормально опанувати звичайний рівень B2 а потім вже на нього нанизувати лексику саме зі своєю специфікацією. ... Наскільки я знаю такий курс з'явився лише рік тому, тому

можна сказати що зараз Німеччина ставить над українцями досліди для подальших інтеграцій нової робочої сили за кордоном.

I. Чи відвідує ваша дитина садок або школу. Якщо ні, то чи плануєте вести дитину до закладу освіти?

P. Так, моїм дітям 7 та 10 років тому вони зараз навчаються у німецькій школі та паралельно ще й в українській. Коли ми приїхали то моєму молодшому сину було 5 років, тому ми ще ходили до дитячого садка.

I. Чи стикалися Ви з труднощами при влаштуванні дитини освітнього закладу? Можете про це розповісти докладніше?

P. Я не можу сказати що в нас були якісь проблеми, адже нам допомогли наші знайомі німці влаштувати дітей в школу. ... Після офіційної реєстрації дітей в Німеччині їм приходить офіційний лист з запрошенням дітей до школи. В Німеччині школа є обов'язковою для всіх дітей які проживають на територію країни. Вже є випадки коли батькам приходять штрафи за те, що їх діти не відвідують школу. Моїй знайомій нещодавно прийшов такий штраф, її дитина не відвідувала пів року школу та сум штрафу складає 1700€. Є ще випадки коли дитина 12 років прогулювала уроки і батьки про це не знали і батькам також прийшов штраф на 200€ тому школа тут дуже важлива і держава слідкує аби всі діти мали освіту. Спершу всі діти навчаються в інтеграційному класі, і потім після того як викладач офіційно підтвердить що вони готові навчатися в звичайному класі. Спочатку вони просто вивчають німецьку, потім їм додають наприклад математику на німецькій мові, потім ще один і так поступово вони навчаються та чекають підтвердження від викладача. Паралельно з цим діти можуть відвідувати різноманітні гуртку: танці, малювання музика чи спорт. Влада землі виділяє кошти на школу, тому з цим нам також дуже повезло.

I. Розкажіть, будь ласка, як ваша дитина відвідує заклад освіти. Чи все вас влаштовує: режим роботи, віддаленість, як йде адаптація тощо.

P. В цілому все ок, але для мене трохи дивно що у них уроки починаються не так як я звикла о 8 чи 8:30 ранку, а о 7. Також, діти закінчують школу близько 11 чи 12 тому часто я вимушена раніше залишати роботу аби мати змогу забрати дітей. Взагалі в нас школа знаходиться досить недалеко від будинку, лише дві зупинки на громадському транспорті тому нас повезло. Я знаю досить багато людей, де школи що знаходяться біля них були заповнені та вони вимушені далеко їздити. Наприклад моя знайома витрачає близько 40 хвилин на дорогу в одну сторону. А щодо адаптації, ну тут я не маю ніяких проблем адже в інтеграційному класі більшість українців тому діти нормально комунікують між собою. Але щодо навчання моїх дітей є пару моментів які мене трохи хвилюють. Оскільки, за своїм менталітетом німці не вважають що всі мають отримувати вищу освіту так як для більшості професій воно не потрібно і тому в них досить популярні фахшуле та аусбїлдунг. Це типу нашого технікуму чи щось такого, тобто діти ще в школі повинні визначитись ким вони хочуть стати та вже потім йти до цих місць. Я дізнавалася чи можуть мої діти вступити до німецького вузу, адже ми плануємо тут залишатися і мені сказали про те, що для того щоб вони мали змогу вступити до універу їм потрібно закінчити гімназію. І тут все дуже цікаво, оскільки більшість німецьких гімназій не вважають що діти з України можуть дотягнути до рівня німецьких дітей та навчатися в цій гімназії. І для мене це взагалі дуже дивно, адже навіть зараз викладачі кажуть що мої діти мають вищі оцінки з деяких предметів ніж німецькі діти.

I. Чи вдається вам поєднувати роботу та догляд за дитиною?

P. Як я вже казала раніше, то єдина проблема яка в мене є це те, що я інколи вимушена раніше залишати роботу та забирати дітей зі школи, а так в цілому в мене з цим все добре. Також, я працюю лише дві години на день, тому коли я забираю дітей зі школи я повністю вільна та можу приділити їм багато уваги.

